

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

2

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 2. – 716 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

СЕКЦІЯ 27. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Антіпова Жана Ігорівна, Кучеренко Геннадій Васильович

АТЛЕТИЧНА ГІМНАСТИКА В СИСТЕМІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ – ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ647

Барсукова Тетяна Олександрівна, Ігнатенко Сюзанна Олександрівна

ФІЗИЧНІ ВПРАВИ, ЯК ЗАСІБ, ЩО СПРИЯЄ ПІДВИЩЕННЮ РІВНЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ650

Гоголева Олена Миколаївна, Халайджі Світлана Владиславівна

НАСТІЛЬНИЙ ТЕНІС, ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ФІЗИЧНОЇ АКТИВНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ654

Заверзаєв Валерій Володимирович, Дразіна Євдокія Володимирівна

ІГРОВІ ВИДИ СПОРТУ – ІНСТРУМЕНТ, ОРІЄНТОВАНИЙ НА ПІДВИЩЕННЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ659

Кальніченко Андрій Михайлович, Форостян Ольга Іванівна

ОПТИМІЗАЦІЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ – ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ФІЗИЧНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ663

СЕКЦІЯ 28. ДІЯЛЬНІСТЬ СУЧАСНИХ БІБЛІОТЕК У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Іванійчук Таїсія Юріївна, Дем'яненко Ольга Михайлівна

БІБЛІОТЕЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО ЯК МЕХАНІЗМ ЗБЕРЕЖЕННЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ ОДЕСИ: ПЕРЕОСМИСЛЕННЯ ТВОРІВ М. СИНЯВЕРА ТА О. СУРІЛОВА В КОНТЕКСТІ ІСТОРИЧНИХ ПАРАЛЕЛЕЙ МІЖ ХХ СТОЛІТТЯМ І СЬОГОДЕННЯМ667

Солодка Альона Іванівна

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗБЕРЕЖЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ СПАДЩИНИ В УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ БІБЛІОТЕКАХ671

Стефанчишена Тетяна Михайлівна, Новітська Ірина Вадимівна

ДОВІДКОВІ ЮРИДИЧНІ ВИДАННЯ: ЧАСОВІ ТА ПРОСТОРОВІ ТРАНСФОРМАЦІЇ673

Опольська Тамара Іванівна, Дремлюга Ольга Олексіївна

НОВИЙ ПРОФЕСІЙНИЙ СТАНДАРТ «БІБЛІОТЕКАР»: ВИКЛИКИ, ПЕРСПЕКТИВИ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ В СУЧАСНІЙ БІБЛІОТЕЧНІЙ ПРАКТИЦІ676

Петренко Олена Сергіївна, Ускова Наталя Костянтинівна, Фоміна Світлана Олегівна

БОГДАН МИХАЙЛОВИЧ КОМАРОВ – ВИДАТНИЙ ОРГАНІЗАТОР УКРАЇНСЬКОЇ БІБЛІОТЕЧНОЇ СПРАВИ ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ ХХ СТ.679

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК УЧАСНИКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ683

Петренко Олена Сергіївна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувач відділу читальних залів наукової бібліотеки*

Ускова Наталя Костянтинівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувач сектору відділу читальних залів наукової бібліотеки*

Фоміна Світлана Олегівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
завідувач сектору відділу читальних залів наукової бібліотеки*

БОГДАН МИХАЙЛОВИЧ КОМАРОВ – ВИДАТНИЙ ОРГАНІЗАТОР УКРАЇНСЬКОЇ БІБЛІОТЕЧНОЇ СПРАВИ ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ ХХ СТ.

Комаров Богдан Михайлович – талановитий український бібліограф, науковець-природознавець, публіцист, педагог і мемуарист ХХ ст. Його предки, росіяни за походженням, поселившись в Україні, сприйняли її мову і культуру. В листі до М. Гуменюка від 15 квітня 1960 р. Богдан Комаров писав про рід Комарових: «Дід мій, Федір, з походження був великорос, що за молодих літ переселився в Україну і тут більш-менш зукраїнізувався» [1, с. 83].

Довгий час постать Богдана Комарова незаслужено перебувала в тіні його батька, Комарова Михайла Федоровича (1844–1913), засновника нової української бібліографії, відомого критика, публіциста, етнографа, лексикографа, перекладача і громадського діяча. Попри те, що життя і наукова спадщина Богдана Комарова висвітлені в працях таких науковців, як І. Корнейчик, Г. Зленко, М. Гуменюк, О. Музичко та ін., в наш час дуже бракує цілісних досліджень науково-історичного спрямування про цю особистість. З огляду на Закон України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» сьогодні набуває великого значення для вдосконалення вітчизняної бібліотечної практики вивчення спадщини провідних діячів в історії бібліотечної справи України.

Богдан Михайлович Комаров народився 6(18) січня 1882 р. у Києві. Коли Богданові було шість років, він з родиною переїхав до Одеси. В Одесі його батько, М. Ф. Комаров, займався не тільки нотаріальною практикою, а й культурно-громадською діяльністю, був одним із фундаторів одеської «Просвіти». Під впливом своєї родини, зустрічаючись в домі батьків (вул. Поштова, 25) з Лесею Українкою, Михайлом Коцюбинським, Іваном Франком, Марком Кропивницьким, Іваном Карпенко-Карим, Михайлом Старицьким, Миколою Вороним та іншими видатними діячами культури, літератури та науки, Богдан Комаров рано відчув любов до українського друкованого слова.

Закінчивши в Одесі 4-ту гімназію, Богдан 1900 р. вступив на природниче відділення фізико-математичного факультету Новоросійського університету. Він одразу ж приєднався до студентської організації, брав участь у сходках, страйках, за що був виключений з університету. Далі Б. Комаров продовжував своє

навчання вже у Львівському та Віденському університетах, а закінчив 1906 р. Краківський університет. Але диплом він одержав на рік пізніше в Одесі за постановою Державної іспитової комісії при Новоросійському університеті.

Події Української революції 1917 р. захопили Б. Комарова. На початку 1918 р. у Народному університеті він читав курс з українознавства. Авторитет Б. Комарова обумовив його обрання Українською вчительською спілкою у березні 1918 р. до складу Комісаріату зі справ Одеської навчальної округи, де він посів місце заступника голови, а фактично очолив комісаріат.

У 1919 р. Б. Комаров розпочав публікації мовно-лінгвістичного спрямування: у друкарні Фесенка в Одесі видав перший випуск «Короткого російсько-українського словника термінів з природознавства».

У 20-ті рр. XX ст. Б. Комаров визначився і як талановитий організатор розбудови української бібліотечної справи та бібліографії. Велика заслуга Б. Комарова полягає насамперед у тому, що він зумів зберегти першу в Одесі українську бібліотеку, зібрану його батьком, до якої входило близько трьох тисяч різноманітних видань. Навесні 1921 р. Б. Комарова призначили завідуючим Української державної бібліотеки, а 1 жовтня 1930 р. вона злилася з Одеською державною бібліотекою (нині Одеська національна наукова бібліотека). В цьому ж році в статті «На ширший шлях» Б. Комаров писав, що за десять років свого існування Українська державна бібліотека своє завдання виконала. Вона збрала до купи майже всі громадські й приватні українські бібліотеки, які існували в Одесі до революції і на початку 20-х років, поповнилась великою кількістю нових українських книжок й чимало зробила в справі просунення української книжки в ширші маси. Він підкреслив ту велику роль, що її відіграла Українська державна бібліотека «...в процесі українізації Одеси взагалі, а зокрема – українізації одеської школи, учительства та професури» [2, с. 97]. Після злиття бібліотек Б. Комарова було призначено завідуючим відділу «Україніка» Одеської державної бібліотеки. За час своєї праці він склав три карткових каталоги відділу: абетковий, систематичний і предметовий.

Після смерті батька Богдан Михайлович взявся упорядкувати його рукописні матеріали і вперше вжив для усієї їхньої сукупності назву «Архів М. Ф. Комарова». Він склав «Показчик до архіву М. Ф. Комарова» (розміром біля двох шкільних зошитів, тобто до 48 сторінок). В Одеській національній науковій бібліотеці зараз зберігається частина архіву М. Ф. Комарова. Це машинописні копії листів різних кореспондентів (близько 500 одиниць).

Важливим напрямом діяльності Б. Комарова у 1920-х рр. стала бібліографія. У своїх працях з української бібліографії він намагався йти за настановами свого батька, М. Ф. Комарова, основоположника нової української бібліографії. Б. Комаров почав допомагати батькові в бібліографічних записках, будучи ще студентом Львівського, а пізніше Віденського і Краківського університетів: робив для нього виписки з закордонних видань.

Богдан Михайлович приймав активну участь в роботі Українського бібліографічного товариства в Одесі (далі – УБТО), що було засновано 15 трав-

ня 1925 р. з ініціативи Науково-методичної комісії в справах українізації при Одеській політосвіті. Діяльність УБТО була сконцентрована не тільки на підтримці української наукової бібліографії, а й на сприянні підвищенню свідомості громадянства щодо української культури, на ознайомленні широких кол трудящих з сучасними українськими книжковими скарбами. Б. Комаров виступав на засіданнях з доповідями, у 1928–1929 рр. був головою Правління УБТО. Дуже багато УБТО зробило для дослідження діяльності Михайла Комарова.

У 1928 р. Б. Комаров підготував друге видання бібліографічного покажчика літературної діяльності Михайла Комарова. Богдан Михайлович також входив до редакційної колегії «Записок Українського бібліографічного товариства в Одесі» (друкувались протягом 1928-1930 рр.). Основна увага в матеріалах «Записок» приділялась бібліографії Одещини і степової України. На сторінках цього видання висвітлювались питання з історичних праць по педагогіці, були представлені перегляди української художньої літератури, досліджувалась українська періодична преса, а також представлялась інформація про бібліографічне і бібліотечне життя Одеси. Фактично «Записки» виходили як щорічник (загалом опубліковано 4 частини). Богдан Комаров надрукував в «Записках Українського бібліографічного товариства» декілька підготовлених ним статей. Особливої уваги заслуговують «Матеріали до словника псевдонімів та криптонімів українських авторів. Головним чином за рукописними матеріалами М. Комарова». В цій статті Б. Комаров дає цінні рекомендації, пов'язані зі структурою такого типу словників. Він наводить чимало псевдонімів та криптонімів, які були запозичені ним із ненадрукованого бібліографічного словника діячів української культури Михайла Комарова. Б. Комаров додає й кілька псевдонімів укрїнців-одеситів, що їх розкрили йому самі автори. В цій же статті остаточно вирішується питання про належність псевдоніма «Одесит» його батькові – Михайлу Комарову. Б. Комаров наводить вагомий аргумент проти: статтю про С. Руданського, підписану цим псевдонімом, надруковано в галицькій «Зорі» за 1886 р., а Михайло Комаров приїхав до Одеси лише 1888 р. [3].

Улітку 1931 р. Б. М. Комаров був заарештований за звинуваченням у приналежності до української буржуазної націоналістичної контрреволюційної організації. Відбувши річне адміністративне заслання в Курську, без права повернення в Україну, він вимушено перебрався до Таджикистану. Захистивши дисертацію, Б. Комаров 25 років очолював кафедру ботаніки в Ленінабадському державному педагогічному інституті, видав низку науково-популярних книг з питань використання природних ресурсів та охорони природи, також працював над спогадами про зв'язки родини Комарових з Лесею Українкою. Помер Богдан Михайлович Комаров у Ленінабаді у 1975 р. Реабілітований помертю 1989 р.

Спадщина Богдана Комарова є невід'ємною складовою культурного надбання України, вона може служити унікальним джерелом для вивчення історії бібліотечної справи, бібліографії та педагогіки першої третини ХХ ст.

Список використаних джерел:

1. Гуменюк М., Комаров М. Ф. *Закоханий в українське слово: до 170-річчя від дня народження Михайла Комарова* : зб. матеріалів / Одес. нац. наук. б-ка ; упоряд. Л. М. Бур'ян. Одеса, 2017. С. 80–83.
2. Комаров Б. На ширший шлях (До об'єднання УДБ з ОДБ). *Записки Українського бібліографічного товариства в Одесі*. Ч. 4 / за ред. К. Копержинського, Б. Комарова, П. Маркова. Одеса, 1930. С. 97–99.
3. Комаров Б. Матеріали до словника псевдонімів та криптонімів українських авторів. Головним чином за рукописними матеріалами М. Комарова. *Записки Українського бібліографічного товариства в Одесі*. Ч. 1 / за ред. К. Копержинського, Б. Комарова, П. Маркова. Одеса, 1928. С. 5–9.

Ключові слова: історія бібліотечної справи, Богдан Комаров, бібліографія, псевдоніми українських авторів.

Key words: history of librarianship, Bohdan Komarov, bibliography, pseudonyms of Ukrainian authors.